

Kunst in de jeugdzorg

Fotografie: Pim Evers

‘Het geeft hun eigenwaarde en zelfvertrouwen een boost’

Kwetsbare jongeren in de jeugdzorg moeten vaak veel praten. Niet iedere jongere kan dat even goed, of vindt dat even leuk. Bovendien was er in de jeugdzorg de afgelopen decennia niet altijd aandacht voor kunst en cultuur. Daarom bedachten Lisette en Karin Fleur Kunstkameraden. Hierbij kunnen jongeren zich, in samenwerking met een kunstenaar, uiten via kunst. Hoe werkt dit in de praktijk? En wat levert het op?

Lisette Fleur is grafisch vormgever, haar zus Karin communicatieadviseur. Samen werken ze al jaren voor jeugdzorginstellingen, vooral in Noord-Brabant. “We merkten destijds dat bij deze instellingen weinig gebeurde op het creatieve vlak,” geeft Lisette aan. “Jammer, zeker omdat Brabant

de ambitie had om de culturele hoofdstad van 2018 te leveren. Er werd van alles georganiseerd op creatief vlak, maar kwetsbare jongeren werden over het hoofd gezien. Daarom hebben we zelf Kunstkameraden in het leven geroepen. Een manier om kunst toegankelijk te maken voor iedereen.”

‘Jongeren ervaren dat ze meer in hun mars hebben dan ze dachten’

Lisette Fleur

Samen kunst maken

Het begon met een pilot. Lisette Fleur: “We hebben tien jongeren uit de jeugdzorg gekoppeld aan professionele kunstenaars, om hun verhaal te vertellen in de vorm van een kunstwerk. Gemaakt in het atelier van de kunstenaar. Zo werd de wereld van deze jongeren wat groter, en kwam de nadruk op positieve, mooie dingen te liggen. Dit leverde veel op, zoals een expositie met trotse kinderen, jongeren én hun ouders.” De pilot was zo succesvol, dat Lisette en Karin stichting De Cultuurkantine hebben opgericht. Met als doel: financiële middelen vergaren om het concept Kunstkameraden verder uit te rollen en meer jongeren de kans te geven mee te doen. Inmiddels zijn meer dan 500 geslaagde matches gerealiseerd, met even zoveel prachtige kunstwerken.

Altijd een positieve insteek

Kunst in de zorg is heel waardevol, vindt Lisette Fleur. “Het zorgt ervoor dat jongeren op een positieve manier aandacht krijgen. Zowel de jongeren als de kunstenaars worden er blij van. Bovendien wijst onderzoek uit dat de inzet van kunst binnen de gezondheidszorg helpt bij het herstel. Om de jongeren in hun waarde te laten, vragen we niet om informatie over hun achtergrond. Deze info krijgen de kunstenaars dus ook niet, tenzij die echt van belang is. Zo kunnen de jongeren een nieuwe start maken in dit traject, dat verdienen ze. Ook bepalen zij zelf wat ze graag willen doen, bijvoorbeeld iets met schilderen, dans of fotografie. Op basis van hun wensen zoeken wij een kunstenaar die hier op aansluit en die uiteraard beschikt over een VOG en een atelier waar

‘Voor jongeren kan het maken van kunst een belangrijke expressievorm zijn’

Lian Smits

veilig gewerkt kan worden. De insteek van het project is altijd positief: wat wil een jongere graag doen? Het gaat er vooral om dat de deelnemer zijn gedachten even kan verzetten en een uitlaatklep heeft. Een samenwerkings-traject duurt ongeveer een half jaar, waarna we een feestelijke expositie organiseren om alle resultaten te laten zien. Uiteraard zorgen we ervoor dat de privacy van de deelnemers hierbij gewaarborgd is: wil iemand niet op social media of in de krant, dan gaan we hier heel zorgvuldig mee om.”

Meer zelfvertrouwen

Wat zijn volgens Lisette Fleur de belangrijkste voordelen van kunst voor jongeren in de jeugdzorg? “Positiviteit in zijn algemeenheid, en talentontwikkeling. Jongeren zijn even weg uit hun omgeving en ervaren dat ze meer in hun mars hebben dan ze dachten. Ook worden ze gezien, op een andere manier. Soms herkennen ze zichzelf of hun manier van denken in de kunstenaar, waardoor ze meer zelfvertrouwen krijgen. Ze zijn vaak hartstikke trots op wat ze hebben gemaakt – en terecht! Dit zorgt voor een positieve boost voor hun eigenwaarde.” Uiteraard zijn er ook nadelen: beschikbaar budget ligt niet voor het oprapen. “We vinden het belangrijk dat de kunstenaars die meedoen, een eerlijke vergoeding krijgen. Als het dan niet helemaal loopt zoals gepland, dan kun je ze er ook op aanspreken. En soms is het lastig om op bestuurlijk niveau door te dringen, dat heeft vaak tijd nodig. Maar de voordelen overtreffen de nadelen ruimschoots. Ik hoop dat kunst in de zorg over tien jaar net zo normaal en laagdrempelig is als

Fotografie: Margo Remie

sport. Dat het niet wordt gezien als dagbesteding, maar als een waardevolle toevoeging aan de hulp voor jongeren. Ik zou dan ook willen zeggen: doe mee, het is zó leuk en levert zoveel op!”

Kunstkameraden en Sterk Huis

Een van de instellingen die al in een vroeg stadium de samenwerking aanging met Kunstkameraden, is Sterk Huis. Deze organisatie biedt een warme en veilige omgeving voor iedereen die hulp nodig heeft bij vragen op het gebied van veiligheid, ontwikkeling en opvoeding: kinderen, jongeren, gezinnen, vrouwen en mannen. Lian Smits, bestuurder van Sterk Huis, vertelt: “We zorgen op een duurzame manier voor stabiliteit en een veilige toekomst voor iedereen die dit nodig heeft. Hier past ook kunst bij. Je uitdrukken kan op verschillende manieren, niet alleen in taal. Vooral voor jongeren kan het maken van kunst een belangrijke expressievorm zijn. We hebben gemerkt dat ze zich hierdoor prettiger voelen. We hebben heel goede ervaringen met Kunstkameraden. Zij zijn betrouwbaar, proactief, ontzorgen ons en zorgen voor goede begeleiding. Er zijn al diverse mooie samenwerkingsprojecten geweest en prachtige dingen gemaakt.”

Meer mogelijkheden

Hoe positief Lian Smits ook is, ze erkent dat een dergelijk project niet vanzelf gaat. “Het kost geld en niet alle deelnemende jongeren zijn gewend om zich goed aan afspraken te houden, dus ook vanuit onze

organisatie is er begeleiding nodig. Maar dat vergeet je meteen als je ziet dat jongeren er blij van worden. Een dergelijk traject is niet altijd makkelijk, maar ook al loopt het niet vlekkeloos: het is bijna altijd waardevol. Jongeren die zich via een kunstvorm uiten, laten zien wat ze belangrijk vinden. En als het kunstwerk klaar is, gaan ze over de rode loper naar hun expositie. Dat doet iets met de deelnemers: je ziet ze stralen. Het zou mooi zijn als meer zorginstellingen kunst als manier van uiten en bezinnen oppakken. We proberen ook om jongeren op een sport- of hobbyclub te krijgen, voor verbinding en als uitlaatklep. Kunst en cultuur kunnen ook die betekenis hebben. Ik ben ervan overtuigd dat jezelf uiten op een andere manier dan praten, heel erg belangrijk is om een stabiel, stevig mens te worden.”

Vooraf doen

Lian Smits wil dan ook graag verder met Kunstkameraden, maar er moet binnen haar organisatie wel voldoende budget en menskracht voorhanden zijn. “Ik zou het andere zorginstaties zeker aanraden om kunst en zorg te verbinden. Het plezier en het gestegen zelfvertrouwen dat ik bij jongeren in dit traject heb gezien, gun ik ieder kind en diens begeleiders. Bovendien straalt dit op een positieve manier af op je organisatie. Mijn advies? Zorg ervoor dat je kunstenaars kiest die passen bij de belevingswereld van jongeren - bijvoorbeeld een danser, videomaker of rapper - en doe het gewoon. Het levert zoveel moois op!”